

Sattumataidetta

Sattuma työkaverina taiteellisessa tutkimuksessa.

Mauno Leppänen
Kirjallinen opinnäytetyö
Tampereen ammattikorkeakoulu, Kuvataiteen koulutusohjelma
Huhtikuu 2016

Tiivistelmä:

Sattumataidetta

Sattuma työkaverina taiteellisessa tutkimuksessa

Opinnäytetyöni taiteellinen osa *Samanaikainen sattuma* on elävä biotaiteellinen installaatio, jossa aines ei ikinä kuivu ja se liikkuu hitaasti sattumanvaraiseen suuntaan, jättäen kankaaseen jälkiä ja kerrostumia.

Tässä tutkielmassa selvitän sattuman luonnetta, miten sattumaa on käytetty tieteen ja taiteen tekemisessä ja miten sattuma on itselleni muodostunut tärkeäksi työkaveriksi

Summary:

Coincidence art

Coincidence as a partner in artistic research.

The artistic part of my bachelor thesis *Simultaneous Coincidence* is a living bio-art installation, where liquid material never dries and it moves slowly to unexpected direction, leaving marks and layers behind.

In this analysis I try to study the nature of a coincidence, how its used in the world of science and art, and how the coincidence has become important working partner for me.

1. Johdanto	s. 4
2. Taiteellinen tutkimus	s. 5
3. Sattuma dadaisteilla ja surrealisteilla	s. 6-8
4. Sattuman sattuessa	s. 9
4.1. Serendipisyys, hyväksytty metodi	
4.2. Satunnaisuus, todennäköisyys	s. 10
4.3. Kaksi todellisuutta	s. 10-11
4.4. Kaaosteoria ja perhosteoria	s. 11
5. Sattuma osana omaa työskentelyä	s. 12-16
6. Yhteenveto	s. 17-18
7. Lähteet	s. 19

1. Johdanto

Tutkielmassani tarkastelen sattumaa osana omaa taiteellista työskentelyäni ja sitä, miten sattumaa on ajan saatossa käsitelty taiteen ja tieteen eri aloilla. Kuinka sattumaa ei osata sen kummemmin selittää tieteessä? Vai väitetäänkö sattumaksi jotain sellaista, jota empiirisellä tieteellä ei voi vielä selittää? Taiteessa sattuma voi ohjata. Kuvituksena tutkielmassani käytän mm. dokumentaatio-kuvia omasta opinnäytetyöteoksestani *Samanaikainen sattuma*, jossa omin keinoin pyrin aiheuttamaan sattuman.

Minusta on kiehtovaa kuvitella sattuma jonkinlaisena ennustamattomana systeemin virheenä tai vääristymänä, ja että ihminen ei voikaan hallita kaikkea ympärillään. Onko ihmisen mieli liian tarkka ja järjestyksenmukainen, eikä sen takia mahdollinen itse tuottamaan tiedostaen täydellistä sattumaa? Kun katsotaan aikaa taaksepäin, voidaan nähdä milloin sattuma ehkä on ollut osana tapahtumia ja sen syitä ja seurauksia voidaan tarkastella. Kun koitetaan ennustaa tulevaa, vaikkapa maailman ilmavirtauksia, tapahtumiin vaikuttaa niin monen pienen asian summa, että tarkkaa lopputulosta on mahdotonta täydellisesti ennustaa. Pienikin desimaalivirhe tai desimaalimuutos tapahtumaketjun alussa voi tuottaa odottamattomia ja täysin poikkeavia lopputuloksia.

Tiedetekstin ja abstraktin taiteen yhteys toisiinsa toimii kiinnostavasti: miten kuvat muuttavat tekstiä välillä fyysisiksi asioiksi, vaikka kuvalla ei olisikaan välttämättä mitään tekemistä tekstin sisällön kanssa. Kuvat parhaimmillaan auttavat ajattelemaan uudella tavalla.

“Coincidence is God’s way of remaining anonymous.” -Albert Einstein.

2. Taiteellinen tutkimus

Professori Leena Rouhaisen, professori Eeva Anttilan ja yliopistolehtori Hanna Järvisen kirjoittamassa kirjassa *Tanssiva tutkimus* taiteellista tutkimusta kuvaillaan näin:

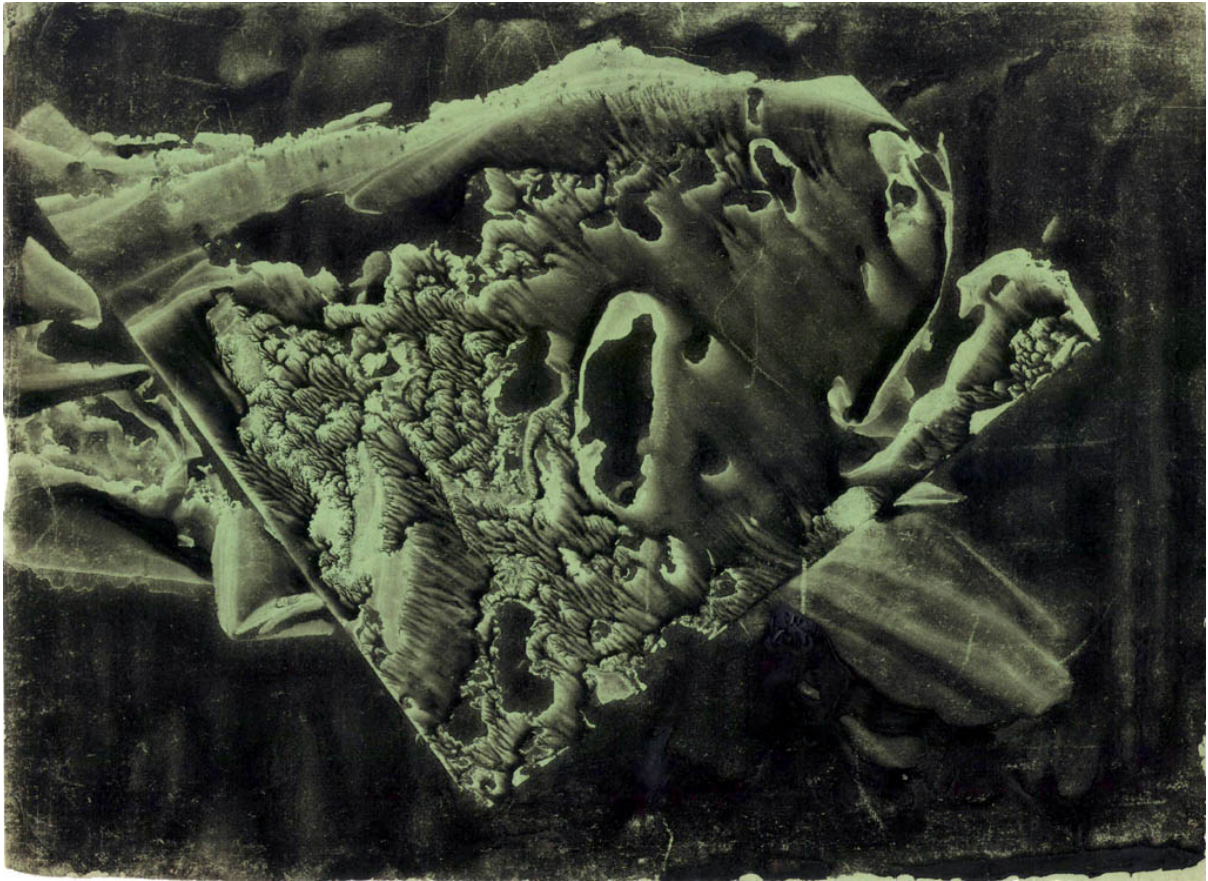
“Taiteellinen tutkimus on nuori tutkimusala, joka kietoo taiteellisen toiminnan ja tutkimuksen toisiinsa. Taiteellinen tutkimus on lähtökohdiltaan niin monitaiteista, monitieteistä kuin nykyään monimediaistakin, koska se toteutuu tämän risteymän alueella. Monialaisuus voi tarkoittaa myös sitä että taiteellinen tutkimus ei kiinnity tiukasti mihinkään olemassaolevaan tiedon alaan tai tietämisen tapaan ja että sen ominaislaatu on liikkeessä oleminen ja uudenlaisen tutkimuksen tuottaminen. (Rouhiainen, 2015, 177)

Vaihto-opiskeluvuoteni Hollannissa kun aloitin tutkimuksen kaltaisen, taiteellisen työskentelyn, en vielä osannut ajatella sitä taiteellisenä tutkimuksena. Mielsin sen vain leikiksi ja tekniikaksi jonka avulla saan aikaan mielenkiintoisia kuvia. Löysin kuitenkin itseni aika-ajoin miettimässä että kuka oikein on tehnyt nämä lopulliset kuvat ja mikä lopputuloksessa on minun osuuteni. Tajusin että työskentelen painovoiman, fysiikan ja myös kemian kanssa. Suurimpana mielenkiintoni herättäjänä oli sattuman suuri osuus lopputuloksessa, jonka edellämainittujen alojen ansiosta sain aikaan. Vasta seuraavana vuonna Suomessa kun aloin miettimään mistä tekisin kirjallisen opinnäytetyöni tajusin, että minullahan on taiteellisen tutkimuksen kriteerit täyttävä materiaali käsillä, mutta en vaan osannut koota sitä selkeäksi kokonaisuudeksi.

6. Sattuma dadaisteilla ja surrealisteilla

Sattumaa on modernin taiteen historiassa käytetty hyödyksi paljon. Sitä on esiintynyt muun muassa japanilaisessa grafiikassa, jossa öljyistä mustetta laitetaan veteen ja päälle asetetaan paperi, ja näin syntyy abstrakti kuva (kuva alla). Tätä decalcomaniaksi nimettyä tekniikkaa ovat eurooppalaiset taiteilijat mm. dadaistit ja surrealistit käyttäneet, joille sattuma oli yksi taiteen periaatteista.

Sans Titre (Nimetön), guassi paperille, 1957

“Miksi kaiken pitäisi olla niin kuin se on, tai miksi minkään pitäisi olla mitään (mitä se on)? – Ja kuinka paljon järkeä maailmassa muutenkaan on?”

1900-luvun alussa dadaistit käyttivät tietoisesti sattumaa osana taiteellista prosessia. Saksalaisen dadaistin Hans Richterin mukaan sattuma merkitsi dadaisteille tiedostamattoman minän, alitajunnan, voimien hyödyntämistä. Alitajunnan, vapaan assosiaation ja sattuman avulla ajateltiin syntyvän toisenlaista taidetta.

Tätä ajatusta hyödynsi taiteessaan muuan dadaisti Hans Arp, joka valmisti teoksiaan pudottelemalla paperineliöitä korkealta pahvin päälle, tai laittamalla paperin palasia pahville ravistaen sitä lopuksi, ja näin muodostui valmis teos (kuva seuraavalla sivulla). Kuvia on myöhemmin kritisoitu siitä että niissä on kuitenkin tietynlainen “harmonia” ja niiden ei uskottu olevan täysin sattumanvaraisia.

Jean Hans Arp, Rectangles Arranged According to the Laws of Chance. 1917

Dadaistit ja surrealistit myöskin tuottivat tekstiä ja kuvia tavalla jota he kutsuivat nimellä automaattinen kirjoitus tai automaattinen piirustus. Ensimmäisenä automaattisen kirjoituksen kirjana pidetään teosta *Les Chants Magnétiques*, 1920, jonka ovat kirjoittaneet André Breton ja Philippe Soupault. Teos on toteutettu kirjoittamalla kappaleet pysähtymättä miettimään mitä kirjoittaisi, ja kun kirjoittajan käsi väsyi ja kirjoitus päättyi, siihen loppuu myös kappale tekstissä. Kirja onkin pääosin abstraktia nonsense-tekstiä.

Automaattisen piirustuksen pioneerinä pidetään ranskalaista surrealistiä André Massonia, joka automaattikirjoittajien tapaan piirsi kynällään paperille kuvioita miettimättä mitä on piirtämässä ja uskoi tällaisten kuvien kertovan jotain ihmisen psyykeestä tai alitajunnasta (kuva seuraavalla sivulla). Itselleni tällaisesta tavasta piirtää tulee mieleen se, kun puhuu puhelimesta ja samaan aikaan piirtää johonkin kirjakuoren reunaan epämääräistä kuviota. Tapahtumaa ei välttämättä noteeraa puhuessa, mutta puhelun päätyttyä huomaa piirtäneensä.

Tällaiset automaattiset tavat tehdä taidetta jättävät sijaa sattumalle, jos sitä tekee rehellisesti. Jos antaa liikaa tilaa tai aikaa aivoille toimia, sattuman osuus pienenee, koska kädet ja aivot ovat yhteydessä toisiinsa. Olikin tyypillistä tällaisille teoksille, että ne syntyivät hetkessä tai ainakin todella nopeasti.

André Masson, Automatic Drawing, 1924

3. Sattuman sattuessa

3.1. Serendipisyys, hyväksytyt metodi

Termi Serendipisyys eli serendipiteetti (eng. serendipity) tarkoittaa kykyä tehdä sattuman ohjaamia, odottamattomia löytöjä, yleensä sellaisesta aihepiiristä, josta löydön tekijällä on laaja tietämys. Alunperin on pyritty erilaisiin tavoitteisiin, kuin mihin lopulta on päädytty. -Wikipedia

Termin tälle tapahtumalle on antanut englantilainen kirjailija Horace Walpole (1717-1797) vuonna 1754. Hän oli lukenut sadun kolmesta Serendipin saaren prinssistä, jotka matkustellessaan löysivät ja havainnoivat jatkuvasti terävä-älyisyytensä ja sattuman ansiosta uusia asioita, joita eivät olleet etsimässä.

Serendip on aikaisempi nimi Sri Lankan saarelle.

Serendipisyys-termiä on käytetty pääasiassa luonnontieteissä, mutta lääketieteilijä Pek van Andel ja lakitieteilijä Danièle Bourcier ovat kirjassaan *De la Sérendipité* (2009) laajentaneet käsitettä myös muille aloille, kuten taiteeseen ja lakitieteeseen. Kyseinen kirjä löytyy ainoastaan ranskankielisenä, joten siihen en vielä tässä tutkielmassa pääse perehtymään. Turun yliopistossa tämän kirjan artikkeleita on osittain käännetty suomeksi, mutta kokonaan sitä ei ole vielä käännetty muille kielille.

Lääketieteilijä van Andel on luokitellut kirjassaan serendipisiä keksintöjä 40 eri tyyppiin, tässä muutama esimerkki:

- yllättävä havainto erilaisissa asiayhteyksissä
- luonnonilmiön soveltaminen
- virhe
- väärä hypoteesi
- kansanperinteen ilmiöt
- puute tai vastoinkäyminen
- leikki, vitsi
- serendipisyytenä esitetty epä-serendipisyys
- tutkijan salaama tai havaitsematta jättämä serendipisyys

Aiemminkin sattumalta tehty monenlaisia oivalluksia ja löytöjä, joita ei oltu etsimässä, mutta vasta 1700-luvulla kirjoitetun sadun ansiosta tapahtumalle on annettu Euroopan alueella nimi ja siitä on tullut hyväksytyt metodi tieteen tekemisessä. Ensimmäisen kerran englanninkieliseen sanakirjaan sana serendipity on päässyt vasta vuonna 1909.

On olemassa myös termi pseudoserendipisyys, joka tarkoittaa että löydetään se mitä etsitään, mutta yllättävällä tavalla.

Louis Pasteur: Dans les sciences d'observation, le hasard ne favorise que des esprits préparés.
(Havainnointiin perustuvissa tieteissä sattuma suosii vain asiaan perehtyneitä.)

3.2. Satunnaisuus, todennäköisyys

“Satunnaisuus tarkoittaa yleensä tarkoituksen ja säännönmukaisuuden puutetta. Satunnaista tapahtumaa ei voi ennustaa. Matematiikassa satunnaisuutta analysoidaan todennäköisyysteoriassa.

Satunnaisprosessi on toistuva tapahtumasarja, jonka tulokset eivät seuraa kuvattavaa muotoa. Satunnaiset prosessit kuitenkin noudattavat tilastollista lakia. Esimerkiksi jos 6-sivuista noppaa heitetään erittäin monta kertaa, tiedetään että tulosta 6 tulee heittojen määrä / 6 ja heittojen tulosten yhteenlaskettu summa on $3,5 \cdot$ heittojen määrä. Tämän vuoksi sattuma eroaa mielivaltaisesta: satunnaisuus tarkoittaa että tilastollinen laki on olemassa ja mielivaltaisella tarkoitetaan enemmänkin tilannetta, jossa tilastollista lakiakaan ei ole olemassa.” (Taleb, 2012)

Siispä satunnaisuutta voidaan tutkia todennäköisyyksillä, esimerkiksi pörssikurssejen suunnat ja ilmaston muutokset tuntuvat sattumanvaraisilta tapahtumilta, mutta tulevaa voidaan ennustaa laskemalla jo aiemmin tapahtuneiden tapahtumasarjojen muutosten perusteella todennäköisin lopputulos. Mitä kauemmaksi koitetaan tehdä ennustetta, sitä vaikeampaa se on, ja sattuman mahdollisuus kasvaa ennusteessa. Voi tapahtua ns. ennalta arvaamaton muutos, joka vaikuttaa kohtalokkaasti lopputulokseen, ja näin ollen se tuntuu sattuman sanelemalta.

Esimerkiksi: “Helsingin pörssissäkin ainakin kolmasosan kaupasta tekevät tietokoneet. Osto- ja myyntistrategian määrää tietokoneisiin etukäteen ohjelmoitu algoritmi eli laskentamenetelmä. Koodaajat ovat kehittäneet algoritmeja, jotka reagoivat silmänräpäyksessä osakkeiden hinnanmuutoksiin ja talousuutisiin.” (Mäenpää, 2011).

3.3. Kaksi todellisuutta

Sir Arthur Eddington julkaisi 1920-luvun lopussa esityksen uudesta atomiteoriasta, joka juuri vuosina 1925-1927 oli saanut selkeän muodon. Eddington, joka oli taitava tieteen popularisoija, kuvaili erittäin osuvasti sitä vallankumouksellista, uutta ajattelutapaa, jota kvanttiteoria edellytti. Tämä teoria, tarkemmin kvanttimekaniikka oli juuri ehtinyt osoittaa uskomattoman voimansa atomi-ilmiöiden matemaattisessa kuvailussa. Sen formalismille oli myös esitetty tyydyttävä fysikaalinen tulkinta: myöhemmin kööpenhaminalaisen tulkinnan nimellä tunnettu uusi kuvailutapa atomi-ilmiölle. (Niels Bohr 1927)

Eddington kertoi kirjansa alussa, että hänellä on kaksi kirjoituspöytä. Toisessa oli neljä jalkaa, se oli kova ja pinnaltaan tasainen, ja sen päällä hän paraikaa kirjoitti käsikirjoitustaan. Hän kuvaili tuon pöydän väriä ja muita ominaisuuksia, jotka hän voi välittömästi nähdä tai käsillään kosketellen tuntee. Toinen kirjoituspöytä oli sellainen, joka koostui atomeista, joissa elektronit hurjaa vauhtia pyörivät atomiytimen ympärillä. Tai oikeastaan tuo kuva elektronien liikeistä oli kovin karkea, koska elektronit eivät olleet mitään pieniä kappaleita, joiden liikkeistä voisi puhua samassa mielessä kuin kynän liikkeistä paperilla. Ne olivat “aaltopaketteja”, jotka eivät olleet missään täsmällisessä paikassa, minkä vuoksi niiden liikkeistä voitiin esittää vain eräänlaisia todennäköisyysväittämiä.

Molempia pöytiä voidaan sanoa todellisiksi. Ihminen Eddington näki selvästi edessään kirjoituspöydän, joka oli tuo ensinmainittu pöytä - silmin nähtävä ja käsin kosketeltava. Eihän sen todellisuutta voinut epäillä. Kun hän välillä pistäytyi toisessa huoneessa, hän tiesi varmasti, että takaisin tullessaan voisi taas nähdä tuon tutun pöydän ja sen päällä käsikirjoituksensa. Toisen pöydän tunsi fyysikko Eddington. Ei hän sitä voinut nähdä tai käsin kosketella, mutta kyllä sen todellisuuteen oli syytä luottaa hyvinkin varmasti. Siitä silmin näkymättömästä ja käsin koskettelemattomasta pöydästä Eddington kertoi tuossa kirjassaan. Fyysikolle tuo toinen pöytä - abstrakti, oikeastaan vain matematiikan avulla kuvailtava pöytä - oli myös hyvin todellinen. Fyysikon tekee mieli väittää että se on jopa todellisempi kuin tuo välittömien aistihavaintojen tuottama kuva pöydästä.

Todellisuudesta, mitä se on? Ainakin tuo aistihavaintojen tuottama kuva on oikeastaan kovin karkea kuva “todellisuudesta”, niin kuin jo mikroskoopilla voi todeta. Se mitä välittömästi silmin voimme nähdä, ei sisällä sitä monimutkaista rakennetta, joka aineella tosiasiallisesti on.

Kreikkalaisilla luonnonfilosofoilla oli tapana sanoa, että “aistit ovat huonoja todistajia”. Vaikka heillä ei ollut käytettävissä mikroskooppeja eikä nykyfysiikan tehokkaita tutkimuslaitteita. (Laurikainen, 1991, 11-12)

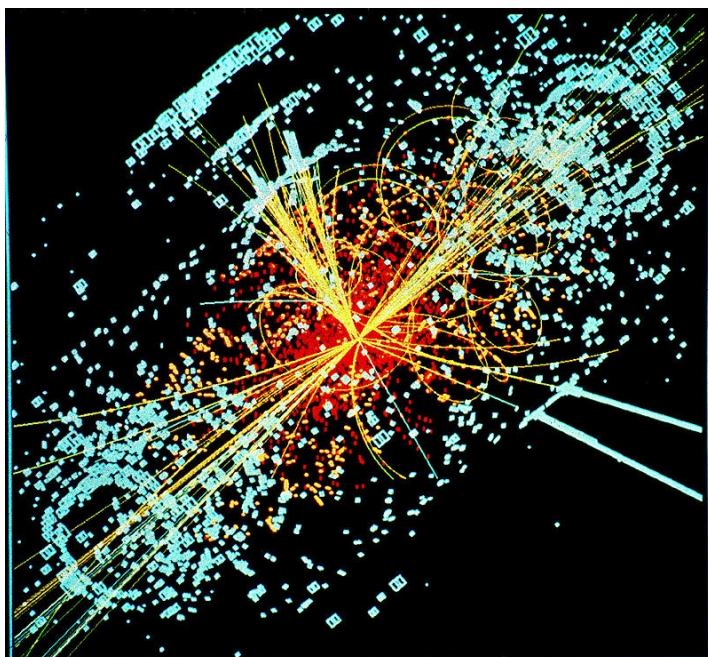
Tämä Laurikaisen teksti, joka on aivan hänen kirjansa alussa vei minut ajatuksissani uudelle tasolle, kun mietin mahdollisia sisältöjä teokseeni *Samanaikainen Sattuma*. Ajatus siitä, että en todellakaan näe kokonaisuudessa mitä kaikkea teoksissaani todellisuudessa tapahtuu. Jos pääsisin tarkastelemaan esimerkiksi mikroskoopilla töideni pintoja ja olisin tarpeeksi perehtynyt tulkitsemaan näkemääni, voisin saada selityksiä tapahtumille, jotka tapahtuvat isommassa mittakaavassa teosteni pinnalla.

3.4. Kaaosteoria ja perhosteoria

Kaaosteoria on matematiikkaa ja fysiikkaa yhdistävä tutkimusala, joka käsittelee tiettyjen ei-lineaaristen dynaamisten järjestelmien käyttäytymistä, jotka ilmenevät kaaottisina. Esimerkkejä sellaisista järjestelmistä tavataan ilmakehän dynamiikasta, aurinkokunnasta, laattatektoniikassa, pyörteisissä nesteissä, taloudessa, populaation kasvussa ja lääketieteessä.

Kaaosteorian mukaan todellisuus tulee ymmärtää dynaamiseksi, monimuotoiseksi ja ennustamattomaksi. Systeemin kaaottisuudelle on ominaista, että systeemin lopputulosta ei voida ennustaa systeemin alkutilasta. Olennaista kaaoksessa on säännöllisyyden puuttuminen siinä mielessä kuin se ilmenee klassisessa luonnontieteessä: jaksoittaisina liikeratoina ja alkuehdoista riittävällä tarkkuudella ennustettavina lopputuloksina. (Aula 1999)

Perhosteoria tai perhosefektin käsite tulee alun perin säätieteestä ja se tarkoittaa järjestelmän herkkää riippuvuutta alkutilasta. Toisin sanoen pienikin muutos järjestelmän alkutilassa voi muuttaa ratkaisevasti lopputulosta. Käsitteen alkuperä on 1960-luvulta, jolloin meteorologi Edward Lorenz löysi ilmiön tutkiessaan sääilmiöitä. Perhosefektin ideana on, että pienetkin tekijät säässä voivat laittaa ennustukset uusiksi. Tapahtumanketjun alkupäässä tapahtuva pieni asia voi aiheuttaa lopputuloksen, jota kukaan ei voi ennakoida. Teoriassa siis perhosen siiven lehdähdys voi aiheuttaa ketjun, josta seuraa pyörremyrsky. Pienen tapahtuman vaikutus alkaa kertautua ja luoda yhä uusia häiriöketjuja, joista saattaa seurata mitä tahansa. Perhosefektin onkin yksi käytetyimpiä kaaosteorian käsitteitä. (Aula 1999)

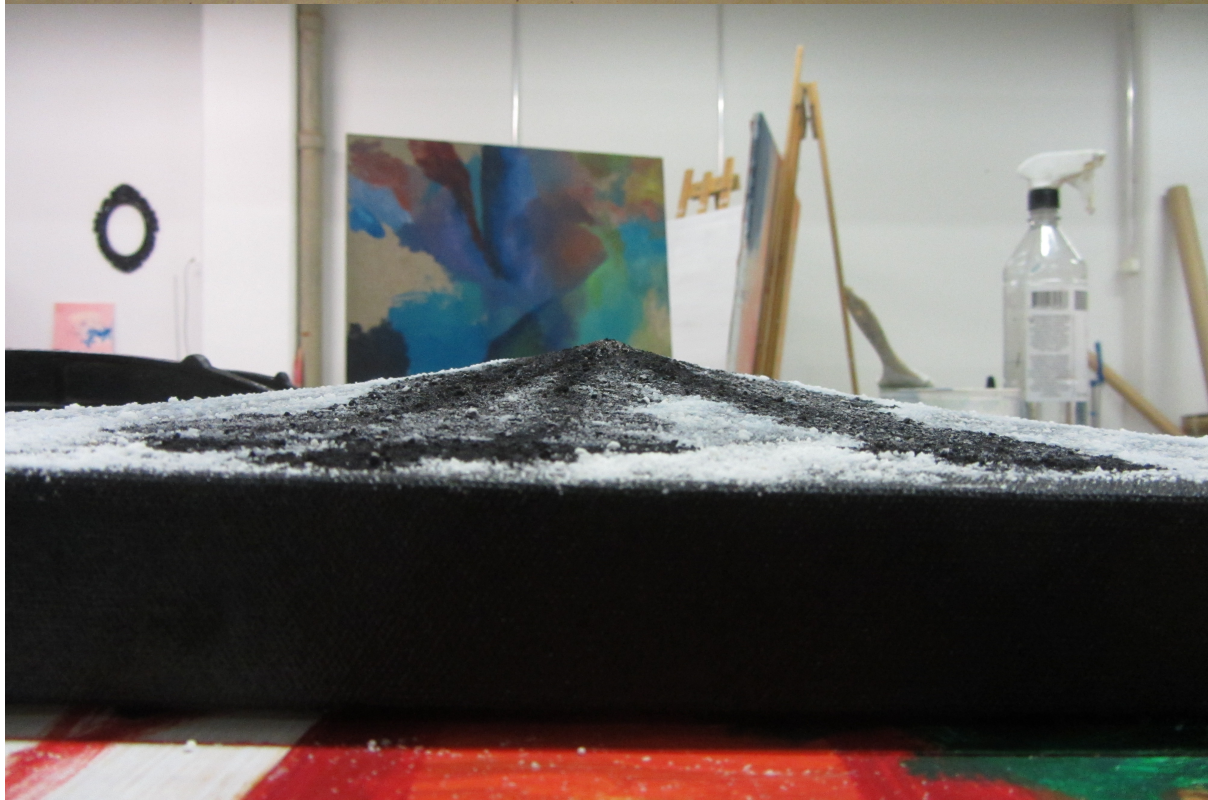

Kuva datasta joka saatiin, kun saatiin protonit törmäämään toisiinsa Cernin hiukkaskiihdyttimessä 2015

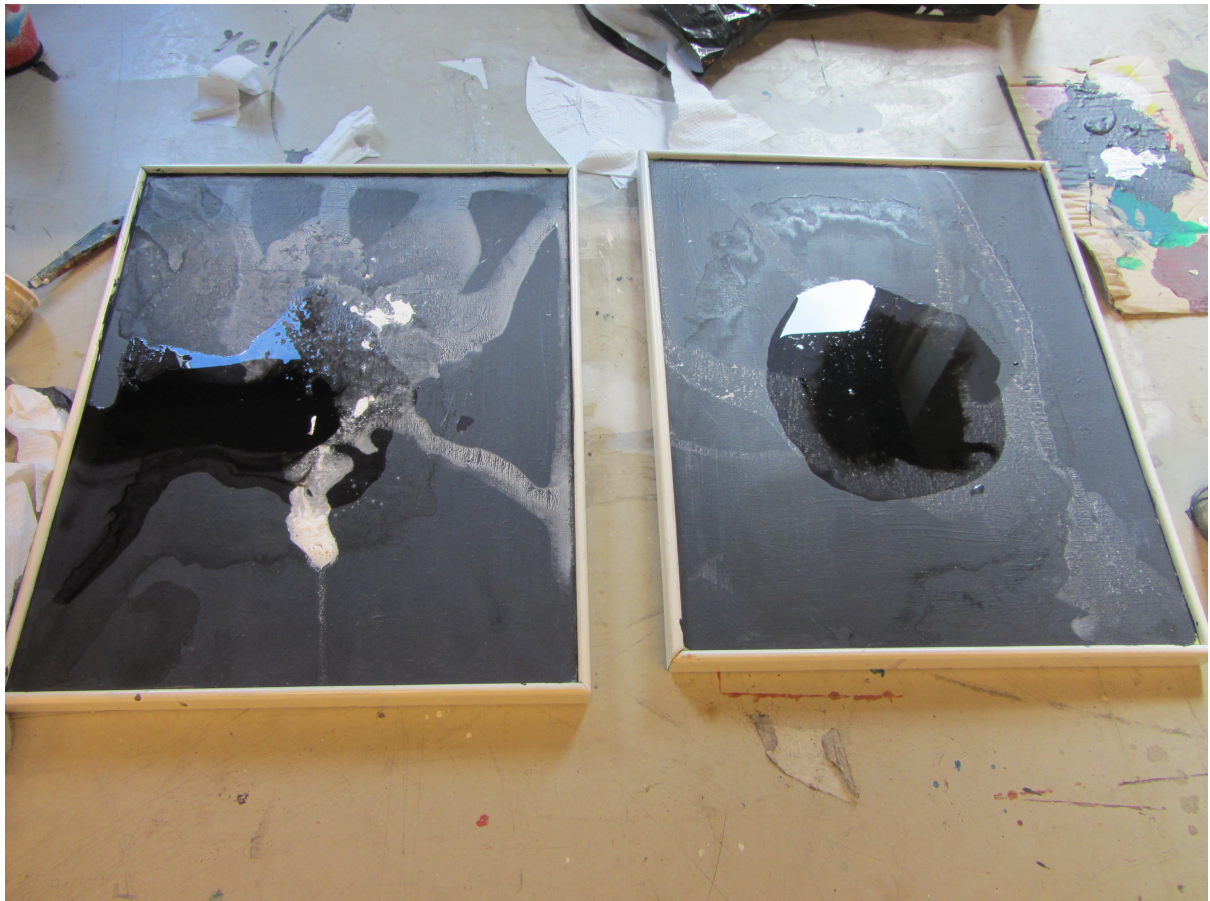
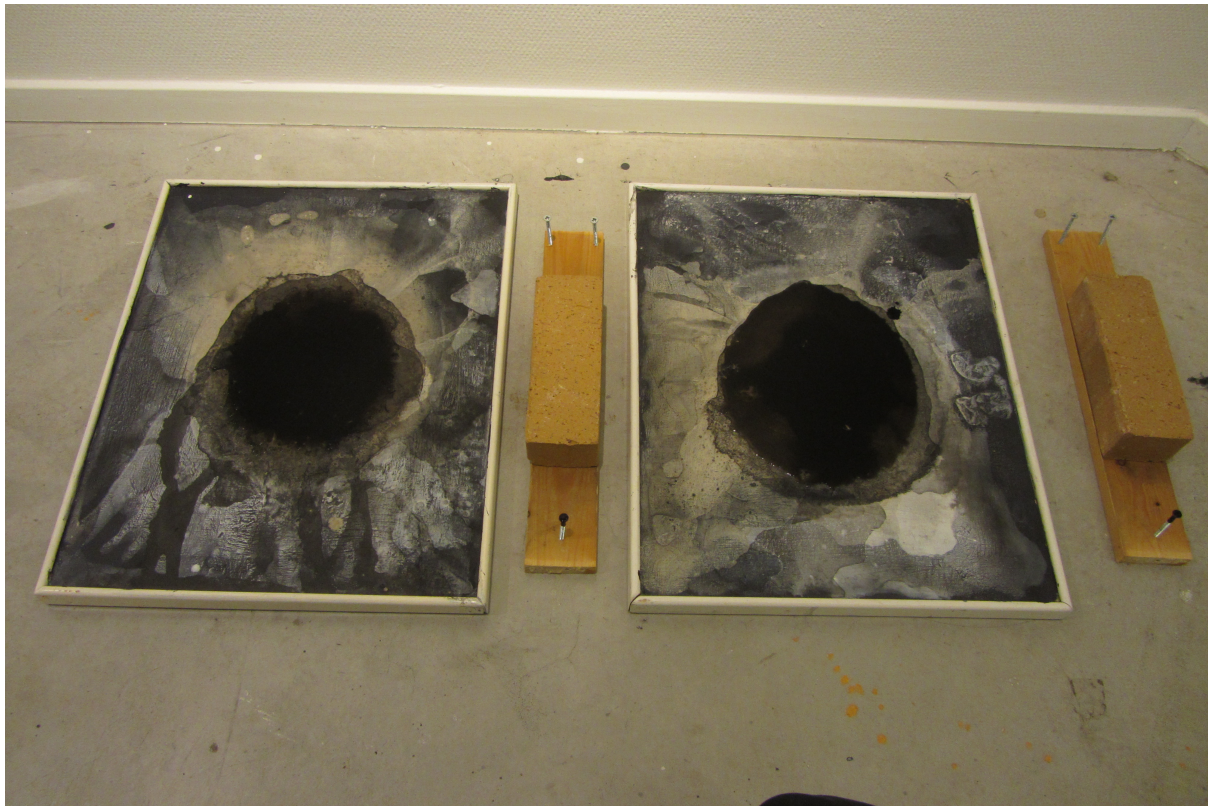
4 .Sattuma osana omaa työskentelyä

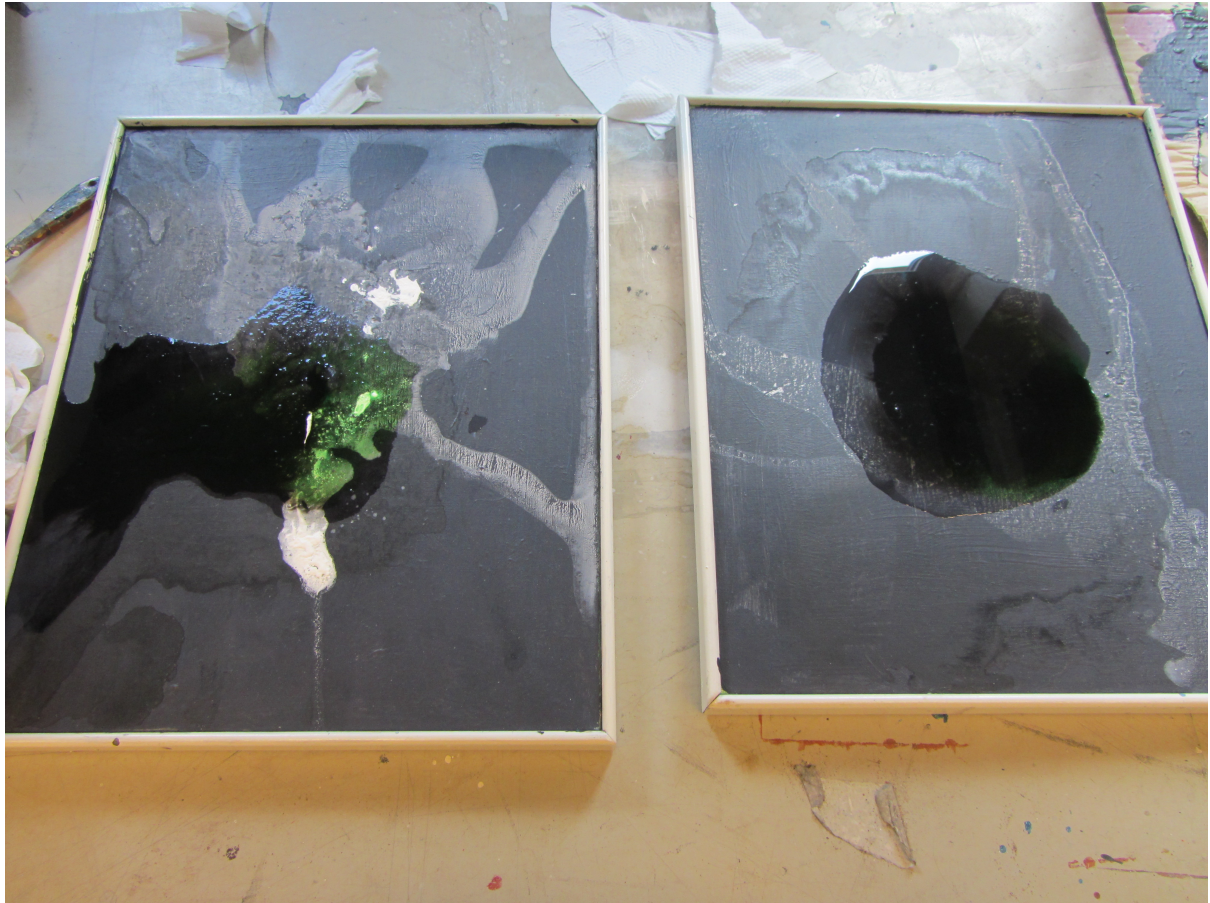
Taiteellisessa opinnäytetyössäni olen käyttänyt sattumaa osana lopputuloksen muodostamisessa. Kyseessä on yksinkertainen tekniikka, jonka sattumalta kehitin työhuoneessa materiaaleilla leikkien.

Lähden liikkeelle yleensä kankaisesta maalaus pohjasta, jonka asetan tasaiselle pinnalle vaakatasoon. Kankaan päälle asetetaan paino, joka venyttää kangasta (1. kuva), tai vaihtoehtoisesti kankaan alle laitetaan jokin esine joka venyttää kangasta ylöspäin (2. kuva). Kyseessä ns. alkutila.

Kun paino päältä tai esine alta myöhemmin otetaan pois, kankaaseen jää kuoppa, joka täytetään valitulla nestemäisellä aineksella. Neste vaikuttaa kankaaseen siten, että se alkaa pingottaa kangasta takaisin kireäksi, ja tässä vaiheessa sattuma tulee kuvioihin (3.,4., ja 5. kuva).

Eri ainekset reagoivat keskenään kuivuessaan hitaasti samalla liikkuen sattumanvaraiseen, tai ainakin ennalta arvaamattomaan suuntaan. Kun kangas on taas kireä ja kuivunut, prosessi toistetaan uudelleen eri aineksilla. Tällä tavoin myös alle jäävät kerrokset vaikuttavat aina uuteen kerrokseen ja sattumanvaraisuus prosessissa kasvaa.

18.3.2015	KLO 17.00	☒	DIZZLE HAIDCEJUT FABRIC-PAINT (LILA) 5ML + FLUBENT FRESH SUUVESI 5ML + TÄRPÄTTI N. 5ML
19.3.2015	KLO 16.20	☒	BRILLIANT GREEN WATER BASED DRAWING
20.3.2015	KLO 16.00	☐	290SL0 PUUVAAHA 3178 OLIIVINVHRA 20xTÄRPÄTTIÄ
23.3.	KLO 16.00		150 ml vettä NI-TUOLI + PÖYTIÖ
30.3.	KLO 15.00		150ml vesi + heparunacryl + 10ml oil pen + Thimer
15.4.	KLO 14.30		200ml vettä

Itselleni tämän tyyppinen työskentely on samalla materiaalioppia. Pidän päiväkirjaa prosessista, johon kirjaan ainekset, niiden määrät sekä valokuvaan ja videoin välivaiheet, eli toteutan taiteellista tutkimusta (kuva edellisellä sivulla).

Aikaisemmin olen maalannut perinteisemmin, ja usein juuri ne sattumalta tulleet pienet yksityiskohtat, tai mitä joku voisi kutsua virheiksi, ovat monesti niitä kiinnostavimpia yksityiskohtia, vaikka niiden olemassaololle ei löytyisikään järkipäristä tarkoitusta. Väittäisin että näin on monen taiteilijan työskentelyssä tapahtunut. Myöskin kun täysin uppoutuu maalausprosessiin, kun niin sanotusti pääsee sisälle maalaukseen, tulee työskentelyvälineeksi myös intuitio. Sitä ei tieteessä vielä täysin tiedetä, mikä intuition aiheuttaa ja miksi sen moni kokee olemassa olevaksi. Intuitiota on pohtinut monet, mutta yksi heistä on filosofi Benedetto Croce, jonka mukaan on olemassa intuitiivista tietoa ja se on ekspressiivista, ilmaisevaa tietoa ja sellaisena erilaista kuin looginen tieto. (Siikonen 2002, 90) Maalattaessa pystyn itse vaipumaan parhaimmillaan todella meditatiiviseen tilaan. Silloin tuntuu että tietoisuus tekemisestä kasvaa ja tarkentuu, mutta tajunta sen sijaan heikkenee, eli ekspressiivinen ajattelu ajaa logiikan edelle. Tällaisesta tilasta olen monesti säpsähtänyt hereille aivan kuten unesta, muistaen kuitenkin kaiken mitä maalatessani ajattelin. Kuitenkaan en välttämättä muista kaikkea sitä mitä maalaukselle on ilmestynyt tämän meditaation kaltaisen hetken aikana. Koska tämän tapaiseen maalaamiseen sisältyy intuitiota, osoittautuu se minulle osittain sattumanvaraisena prosessina.

Edellä olevat kaksi kuvaa on vanhemmista töistäni, mutta idea ja tekniikka on sama kuin opinnäytetyössäni. Käytin painona löytämäni teräsosaa ja kahta kilon käsipainoa painamaan kangasta ja nesteinä käytin valkoista akryylimaalaa sekä vanhentunutta roseviiniä (1. kuva). Jonkun ajan kuluttua kun otin painot kankaalta pois, huomasin miten teräsosan pohja oli jättänyt vihreän, neliömäisen jäljen kankaaseen (2. kuva). Kyse on varmasti jostain yksinkertaisesta kemiallisesta reaktiosta, mutta itse pidän tätä tapahtumaa sattumana, tai ainakin serendipisenä löytönä.

7. Yhteenveto

Jos sattumaa ajattelee inhimillisesti, niin kaikki voivat sanoa kohdanneensa sattuman, mutta jos sitä tarkastellaan fyysikon tai filosofin silmin, niin asia onkin hämäämpi. Esimerkiksi omassa biotaiteellisessa tutkimuksessani on montakin ongelmaa, jotka tekevät sattumasta tieteellisesti epäpuhtaan. Taiteilijana voin kuitenkin sanoa että kyseessä on sattuma, koska olen sen itse todellisena kokenut.

Sattumaa taiteessa on myös haastavaa kritisoida, koska sitä ei taiteilija pysty yksin luomaan. Mukaan tarvitaan luonto, joka tekee omia "valintojaan". Omassa taiteellisessa tutkimuksessani olen vain tietynlaisen alkutilan asettaja ja koen että lopputuloksen viimeistelee luonto, ja luontoa on vaikea kritisoida luomisistaan.

Omissa teoksissani en niinkään ole ollut kiinnostunut maalausteknisistä seikoista. Olen enemmän pyrkinyt välttelemään niitä, koska siten voin taata myös sen, että teokset saattavat muuttua muotoaan vielä pitkänkin ajan kuluttua tekohetkestä. Pidän ajatuksesta, että taideteoksen ei tarvitse olla koskaan valmis. Tämän tutkielman tekohetkellä on minulla myös pienimäärä teoksia ulkoilmassa "tekeytymässä". Ne ovat viettäneet koko talven takapihallani, ja tarkoitukseni on kesällä katsoa mitä ulkoilma on mahdollisesti saanut aikaan teoksissa (Kuvat alla ja seuraavalla sivulla).

Sattuma on ollut minulle työkaveri, ja yhdessä olemme saavuttaneet lopputuloksia, joihin en olisi yksinäni kyennyt.

8. Lähteet

Järvinen Hanna, Rouhiainen Leena, 2014 *Tanssiva tutkimus* : tanssintutkimuksen menetelmiä ja lähestymistapoja, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, Edita Prima Helsinki

Siukonen Jyrki, 2002, *Tutkiva taiteilija*, Kysymyksiä kuvataiteen ja tutkimuksen avoliitosta. Kustannusosakeyhtiö Taide, Lahden ammattikorkeakoulu Taideinstituutti, Keuruu

<https://www.youtube.com/watch?v=cYkkoD4qxSM>, luento serendipisyydestä, Turun Tieteenpäivät 2015

Nassim Nicholas Taleb, 2008, *Satunnaisuuden hämäämä*, Sattuman salattu vaikutus elämässä ja markkinoilla. Suomentanut Kimmo Pietiläinen, Terra Cognita

Mäenpää Petri, 2011, *Algoritmi ostaa ja myy pörssissä*, *Tiede-lehti* 5/2011

Laurikainen K.V., 1991, *Filosofiaa fyysikon silmin*, Yliopistopaino Helsinki

Aula Pekka, 1999, *Organisaation kaaos vai kaaoksen organisaatio?* Dynaamisen organisaatioviestinnän teoria. Loki-kirjat Helsinki